

## **Звіт про проведення фокус-групи**

### **щодо рівня задоволеності здобувачів вищої освіти якістю змістом та процесом реалізації освітньо-професійної програми «Фінанси» освітнього ступеня «Бакалавр»**

Фокус-групове дослідження серед здобувачів вищої освіти, які навчаються на освітньо-професійній програмі «Фінанси» освітнього ступеня «Бакалавр» проведене 20 жовтня 2025 року в дистанційному форматі в рамках реалізації внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти.

Дослідження проводилось співробітниками Лабораторії виміру якості вищої освіти з метою вивчення оцінок здобувачами вищої освіти різних складових реалізації освітньо-професійної програми.

**Модератори** - фахівці Лабораторії виміру якості вищої освіти.

**Мета** даного соціологічного дослідження - поглиблена оцінка здобувачами вищої освіти якості змісту та реалізації ОПП.

Як інструмент застосовано розроблений та затверджений у встановленому порядку спеціальний гайд-сценарій, що охоплював важливі для формування загальної оцінки блоки питань: вибір програми та очікування; позитивні аспекти, труднощі, мотивація; методи викладання та навчання, навчальне навантаження; практична підготовка і компетентності; процедури вибору дисциплін та освітнє середовище.

Збирання даних проводилось методом глибинного колективного інтерв'ю шляхом фіксації даних відповідей учасників та учасниць на запитання, що ставилися модератором фокус-групи. Враховувались також окремі зауваження, доповнення або реакція на репліки інших учасників.

Обробка даних виконувалась шляхом розшифрування рукописних записів спостережень і вражень модераторів щодо емоційної атмосфери, невербальних реакцій учасників, неформального розподілу ролей між учасниками. На основі такої обробки зроблені узагальнені висновки.

У роботі фокус-групи взяли участь 12 осіб.

На **вступному етапі** учасників було поінформовано про мету та завдання фокус-групи, наголошено на анонімності висловлювань і відсутності «правильних» чи «неправильних» відповідей. Більшість здобувачів загалом позитивно оцінили власний досвід навчання на програмі.

У ході обговорення **вибору освітньої програми та очікувань** від навчання здобувачі вищої освіти відзначили, що загалом задоволені своїм вибором освітньої програми «Фінанси», а сформовані на початковому етапі навчання очікування в основному виправдалися. Особливу позитивну оцінку було надано змістовому наповненню фахових дисциплін, їхній практичній спрямованості та актуальності для сучасного фінансового

середовища, а також можливостям для набуття професійних компетентностей і розвитку кар'єрного потенціалу.

Здобувачі наголошували, що освітня програма забезпечує системне поєднання теоретичної підготовки з прикладними аспектами фінансової діяльності. Зокрема, під час обговорення звучали такі коментарі: *«У нас по усім дисциплінам є практичні завдання. Спочатку не завжди зрозуміло навіщо нам ця теорія, а потім зробиш завдання і стає ясно, де ми використаємо в майбутньому»*, *«Навчання допомогло нам краще зорієнтуватися у професії, бо коли вступала, то не дуже розуміла ким буду»*.

Окремо здобувачі відзначили роль викладачів у формуванні мотивації до навчання та саморозвитку: *«Викладачі не лише пояснюють матеріал, а й заохочують до того, щоб ми думали і самостійно шукали рішення»*. Також було наголошено на можливостях участі у наукових, практикоорієнтованих та позааудиторних заходах, що, за словами здобувачів, *«допомагає набутти впевненості у власних силах і підготуватися до реальної роботи»*.

Загалом учасники обговорення дійшли висновку, що освітня програма «Фінанси» відповідає їхнім освітнім і професійним запитам, створює умови для всебічного розвитку та формування конкурентоспроможного фахівця на ринку праці.

Під час аналізу **позитивних і проблемних аспектів навчання** учасники обговорення відзначили низку сильних сторін освітньої програми, серед яких ключовими є високий рівень професійної компетентності викладачів, логічна та послідовна побудова освітніх компонентів, а також актуальність і практична значущість навчального матеріалу. Здобувачі наголошували, що викладання здійснюється з урахуванням сучасних тенденцій розвитку фінансової сфери, що сприяє формуванню цілісного професійного бачення та прикладних навичок. Зокрема, у ході дискусії звучали такі думки: *«Викладачі добре орієнтуються у своїй дисципліні та вміють доступно пояснювати складні питання»*, *«Часто навчальні дисципліни пов'язані між собою, що допомагає краще засвоювати матеріал»*.

Водночас учасники відверто окреслили й труднощі, з якими доводиться стикатися в процесі навчання. Серед проблемних аспектів найчастіше зазначалася нестабільність енергопостачання та постійні повітряні тривоги, що ускладнює своєчасну участь у заняттях та виконання навчальних завдань. Зокрема, лунали такі висловлювання: *«Навчатися буває складно, коли постійно тривоги або щось летить, бо важко зосередитися й налаштуватися на роботу, весь час відволікаєшся на Telegram»*; *«У Сумах через світло і небезпеку трохи тяжко, але ми стараємося вчитися»*; *«Коли немає світла важко повноцінно брати участь в онлайн-заняттях, але дуже добре, що усі матеріали розміщені на МІХ»*.

Попри зазначені труднощі, здобувачі підкреслили гнучкість освітнього процесу та готовність викладачів враховувати об'єктивні обставини, знаходити альтернативні формати комунікації та забезпечувати безперервність навчання. У підсумку учасники дійшли висновку, що переваги освітньої програми «Фінанси» суттєво переважають наявні виклики, а виявлені проблемні аспекти мають ситуативний характер і не знижують загальної якості освітнього процесу.

Обговорюючи **методи викладання, доступність викладачів та особливості навчального навантаження**, здобувачі вищої освіти переважно висловили позитивну оцінку організації освітнього процесу. Учасники відзначили відкритість викладачів до комунікації, їхню готовність надавати індивідуальні та групові консультації, а також своєчасний і змістовний зворотний зв'язок щодо виконаних завдань та результатів навчання. За словами студентів, *«викладачі завжди йдуть на контакт і пояснюють складні моменти навіть поза межами аудиторних занять»*, а *«можливість щось уточнити або отримати консультацію реально допомагає легше розібратися з матеріалом»*.

Особливу увагу здобувачі приділили методам викладання, наголошуючи на їхній практичній орієнтованості та різноманітності. Найбільш ефективними формами навчання студенти вважають практичні заняття, аналіз реальних і умовних кейсів, а також елементи проєктної роботи, які сприяють розвитку аналітичного мислення, навичок командної взаємодії та прийняття управлінських рішень. У ході обговорення зазначалося: *«Кейси реально допомагають зрозуміти, як те, що ми вчимо на парах, працює в реальному житті»*.

Щодо навчального навантаження, здобувачі загалом охарактеризували його як помірне та прийнятне, таке, що відповідає рівню складності освітньої програми та дозволяє поєднувати навчання з самостійною роботою, участю у позааудиторних заходах і, для окремих студентів, з професійною діяльністю. Здобувачі також зазначили, що в минулому році інколи не вистачало часу на виконання завдань самостійної роботи. Водночас було підкреслено важливість чіткого планування завдань і дотримання термінів їх виконання, що, на думку студентів, *«допомагає рівномірно розподілити навантаження протягом семестру і не перевантажуватися перед сесією. Хоча це рідко вдається!»*. Здобувачі також звернули увагу на питання організації самостійної роботи. Зокрема, під час обговорення було зазначено, що в попередньому навчальному році в окремих випадках відчувався дефіцит часу для якісного виконання завдань самостійної роботи. Водночас студенти підкреслили позитивні зміни в поточному навчальному році, зауваживши: *«Цього року ситуація*

*суттєво покращилася – наразі нам вистачає часу на виконання завдань, і подібних проблем, як раніше, ще не виникало».*

У підсумку здобувачі дійшли висновку, що застосовувані методи викладання, доступність викладачів і збалансоване навчальне навантаження створюють сприятливі умови для ефективного навчання, активної участі в освітньому процесі та досягнення запланованих результатів навчання.

У частині **практичної підготовки та формування компетентностей** учасники фокус-групи відзначили, що освітня програма загалом забезпечує належний рівень формування як базових професійних, так і універсальних (soft skills) компетентностей, необхідних для подальшої професійної діяльності та особистісного розвитку. Здобувачі наголошували, що в процесі навчання вони набувають не лише фахових знань і практичних умінь у сфері фінансів, а й навичок критичного мислення, командної роботи, комунікації, управління часом та прийняття рішень.

Під час обговорення студенти зазначали, що практична спрямованість окремих освітніх компонентів, використання кейс-методів, проєктних завдань і групових форм роботи сприяють цілісному розвитку компетентностей. Зокрема, звучали такі висловлювання: *«Завдання з реальними прикладами з фінансової практики допомагають краще зрозуміти майбутню професію»*; *«Робота в команді допомагає навчитися спілкуватися з іншими, а нам сьогодні цього дуже не вистачає»*; *«Коли виконуєш якесь завдання разом, то маєш бути відповідальним, бо не хочеться підвести інших. Я думаю, що це потрібно в будь-якій професії»*.

Окремо учасники фокус-групи підкреслили, що сформовані універсальні компетентності підвищують їхню впевненість у власних можливостях та готовність адаптуватися до змінних умов професійного середовища. За словами здобувачів, *«програма дає не лише знання з фінансів, а й навчає працювати з різними даними, висловлювати та аргументувати власну точку зору»*.

Узагальнюючи результати обговорення, учасники дійшли висновку, що освітня програма створює належні умови для формування комплексу професійних і універсальних компетентностей, які відповідають вимогам сучасного ринку праці та сприяють успішній професійній реалізації випускників.

Під час обговорення **процедури вибору дисциплін та особливостей освітнього середовища** здобувачі вищої освіти загалом позитивно оцінили як систему вибору навчальних дисциплін, так і загальну структуру освітньої програми. Учасники відзначили, що запропонований механізм вибіркових компонентів є зрозумілим, прозорим і таким, що дозволяє враховувати індивідуальні освітні інтереси, професійні наміри та кар'єрні орієнтири здобувачів.

Здобувачі наголошували, що можливість формувати власну освітню траєкторію шляхом обрання дисциплін сприяє підвищенню мотивації до навчання та більш усвідомленому ставленню до освітнього процесу. У ході обговорення звучали такі коментарі: *«Система вибору дисциплін дає відчуття свободи та відповідальності за власне навчання»*, *«Можна обрати ті курси, які найбільше відповідають майбутній спеціалізації або професійним планам»*.

Здобувачі також позитивно відзначили можливість анонімного оцінювання якості викладання навчальних дисциплін, розглядаючи цей інструмент як важливий елемент забезпечення якості освіти та зворотного зв'язку. Учасники обговорення наголошували, що анонімність опитувань створює умови для відкритого й неупередженого висловлення власної думки, сприяє підвищенню довіри до результатів оцінювання та мотивує до активнішої участі в удосконаленні освітнього процесу. Зокрема, звучали такі коментарі: *«Можливість анонімно оцінювати викладання дозволяє чесно висловити свою позицію без страху негативних наслідків»*, *«Навіть не уявляла, що, нашу думку можуть реально враховувати!»*.

Окрім цього, здобувачі високо оцінили діяльність робочої групи освітньої програми, відзначивши регулярність та змістовність зустрічей, присвячених різним аспектам організації навчання. За словами студентів, такі зустрічі є ефективним майданчиком для обговорення актуальних питань, висловлення пропозицій і спільного пошуку рішень: *«Робоча група постійно на зв'язку зі студентами і готова обговорювати будь-які питання, пов'язані з навчанням»*, *«На зустрічах можна напряму донести свої зауваження або ідеї щодо покращення програми»*.

Узагальнюючи висловлені думки, здобувачі підкреслили, що поєднання системи анонімного оцінювання якості викладання та регулярної комунікації з робочою групою освітньої програми формує атмосферу відкритості, партнерської взаємодії та спільної відповідальності за якість освітнього процесу.

На підсумковому етапі обговорення більшість учасників фокус-групи зазначили, що за умови повторного вибору знову надали б перевагу освітній програмі «Фінанси», що свідчить про загальний високий рівень задоволеності навчанням і відповідність програми їхнім очікуванням. Здобувачі підкреслили, що навчання на програмі дозволило їм сформуванню чіткого уявлення про майбутню професійну діяльність, набуття необхідних компетентностей і визначитися з подальшими освітніми та кар'єрними траєкторіями.

В узагальненому вигляді серед найсильніших сторін освітньої програми студенти назвали високий рівень професіоналізму викладачів, їхню фахову компетентність, залученість до освітнього процесу та вміння поєднувати теоретичний матеріал із практичними прикладами.

Водночас учасники обговорення окреслили напрями подальшого вдосконалення освітньої програми. Серед них було названо доцільність розширення міжнародної складової, зокрема шляхом запрошення іноземних професорів і практиків до викладання фахових дисциплін. На думку студентів, *«Якби до нас частіше залучали викладачів з міжнародним досвідом, це допомогло б краще зрозуміти, як працюють фінанси у світі, і зробило б нас більш конкурентними після випуску»*.

У підсумку здобувачі наголосили, що освітня програма «Фінанси» має вагомі переваги та високу якість реалізації, а запропоновані напрями вдосконалення мають еволюційний характер і спрямовані на її подальший розвиток відповідно до кращих національних і міжнародних освітніх практик.